

KTO SA SKRÝVA ZA PRIEMEROM?

Analýza rastu príjmov podľa individuálnych údajov

Jana Valachyová

Dátum: 23. júl 2015

Téma: Kto sa skrýva za priemerom? Analýza rastu príjmov podľa individuálnych údajov

Autor: Jana Valachyová

V roku 2014 vzrástla priemerná mzda v hospodárstve o 4,1%. Podľa individuálnych údajov Sociálnej poisťovne priemerný rast dobre zachytáva bežného človeka s platom nad 500 eur vo veku medzi 35-60 rokov bez ohľadu na región. Mzdový nárast bol pomalší u vyšších príjmových skupín a u dôchodcov. Mladým ľuďom s príjmom pod úrovňou minimálnej mzdy vzrástol príjem naopak nadpriemerne, pravdepodobne aj v dôsledku navýšenia pracovných úväzkov. V dôsledku rýchlejšieho rastu príjmu žien sa medziročne znížila príjmová medzera medzi ženami a mužmi. Pozitívom je, že nárast miezd v roku 2014 sa netýkal len úzkej skupiny zamestnaných, ale dotkol sa väčšiny pracujúcich.¹

Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky (ďalej ŠÚSR) vzrástla priemerná mzda za rok 2014 o 4,1%. S využitím individuálnych údajov² Sociálnej poisťovne (ďalej SP) sme sa pokúsili zodpovedať otázku, či sa rast príjmov zo závislej činnosti³ dotkol prevažnej väčšiny pracujúcich alebo bol ťahaný len špecifickou skupinou. Získané informácie pomáhajú sledovať vývoj príjmových nerovností podľa viacerých kritérií a prispievajú k lepšiemu hodnoteniu opatrení vlády, vrátane ich vplyvu na príjmy rozpočtu (daňovú základňu). Nevýhodou použitých údajov je chýbajúca informácia o počte odpracovaných hodín (veľkosť pracovného úväzku), čo by mohlo skresľovať interpretáciu u niektorých skupín.⁴ Podrobnejšie výsledky sú uvedené v analýze publikovanej zároveň s komentárom.⁵

Nízkopríjmoví si polepšili najviac

Príjem z práce rástol v roku 2014 naprieč celou príjmovou distribúciou. Mediánový nárast⁶ príjmu osôb zarábajúcich 500 až 1500 eur mesačne osciloval okolo priemerného rastu podľa ŠÚSR (v intervale +/- 0,5 p. b.). Nárast príjmu však nebol pozdĺž príjmovej distribúcie rovnomerný a postupne klesal s výškou mzdy. Vysoký rast (v desiatkach percent) príjmu nízkopríjmových osôb

¹ Nenulový nárast príjmu sledujeme u 76% pracujúcich.

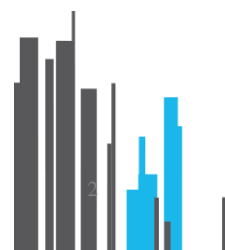
² Išlo o anonymnú databázu individuálnych údajov.

³ Využívame údaj o výške vymeriavacieho základu na úrazové poistenie, ktorý nie je ohraničený maximálnym vymeriavacím základom. Priemerný mesačný príjem na základe individuálnych údajov SP definujeme ako priemerný mesačný príjem zo zamestnania a z dohôd, pričom v analyzovanej vzorke ponecháme len tie osoby, ktorých priemerný mesačný príjem zo závislej činnosti je aspoň vo výške polovice minimálnej mzdy.

⁴ Zmena úväzkov je typická pre mladých ľudí, ženy a aj ľudí v dôchodkovom veku.

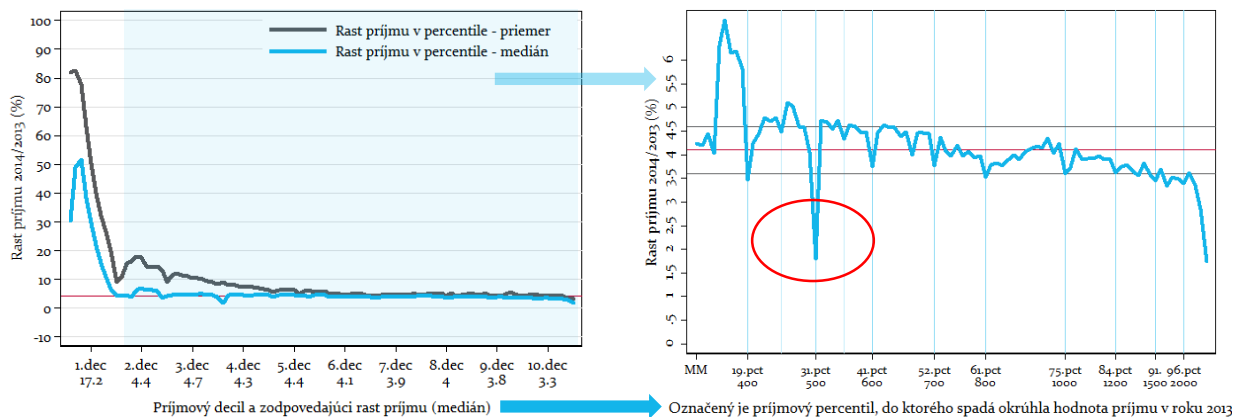
⁵ [Analýza rastu príjmov podľa individuálnych údajov](#)

⁶ Pre analýzu rastu príjmu považujeme medián za vhodnejšiu štatistiku ako priemer. Ak osoby zoradíme podľa výšky rastu príjmu, mediánom je rast príjmu osoby nachádzajúcej sa v strede. Priemer je štatistika veľmi citlivá na extrémne hodnoty. Medziročný rast príjmu dosahuje extrémne hodnoty najmä pri raste príjmu z nízkych počiatkových úrovní.

bol pravdepodobne spôsobený aj v dôsledku navýšenia čiastočných pracovných úväzkov alebo získania nového zamestnania s vyšším zárobkom⁷. Zaujímavosťou je, že okružle platy rástli pomalšie, pričom rigidita bola najvýraznejšia pri zárobku vo výške 500 eur mesačne.

Graf 1: Rast príjmu z pohľadu príjmovej distribúcie

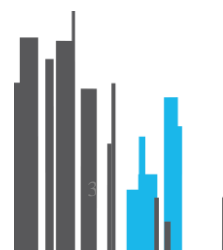
Zdroj: údaje SP, výpočet KRRZ

Dôchodcom rástli príjmy výrazne menej, mladší pracovali zrejme viac

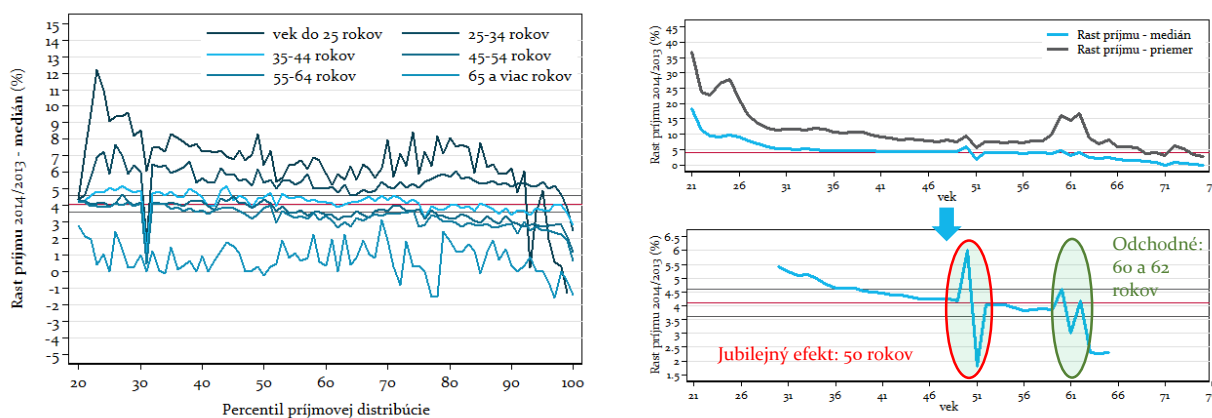
Tempo rastu príjmu s rastúcim vekom klesalo. Úrovni rastu priemernej mzdy publikovanej ŠÚSR zodpovedá mediánová hodnota rastu príjmu osôb vo veku 35 až 60 rokov. Osobám do 35 rokov veku rástol príjem v mediáne rýchlejšim tempom ako vykazuje priemerná štatistika, čo je v súlade s očakávaniami (študenti v roku 2013 pracujúci popri štúdiu na čiastočné úväzky mohli v roku 2014 **získať prácu na plný úväzok, absolventom s nástupným platom v roku 2013 mohol vzrásť plat, rýchlejší kariérny postup v mladosti**). Osobám po dovŕšení dôchodkového veku rástol príjem nižším tempom ako je vykazovaný rast priemernej mzdy v hospodárstve a to bez ohľadu na výšku zárobku. Vylúčiť sa nedá ani **vplyv znížovania úväzkov**. Zaujímavosťou je „jubilejný efekt“, keď osobám vo veku 50 rokov vzrástol príjem nadpriemerne. Údaje naznačujú aj vplyv vyplateného odchodného osobám odchádzajúcim na dôchodok vo veku 60 a 62 rokov.⁸

⁷ Príjem pod úrovňou minimálnej mzdy v roku 2013 mohli mať študenti pracujúci na dohodu, mamičky na rodičovskej dovolenke alebo osoby v dôchodku privyrábajúce si dohodou. Ak tieto osoby získali v roku 2014 zamestnanie na plný úväzok, zaznamenali vysoký medziročný rast príjmu.

⁸ V porovnaní s o rok mladšími, u päťdesiatnika vzrástol v mediáne príjem navyše o 16,4 eur, u priemerného päťdesiatnika o 11 eur. Podobne, v porovnaní s o rok mladšími, u šesťdesiatnika vzrástol príjem navyše o 8 eur v mediáne, u priemerného šesťdesiatnika až o 72 eur.

Graf 2: Rast príjmu z pohľadu veku

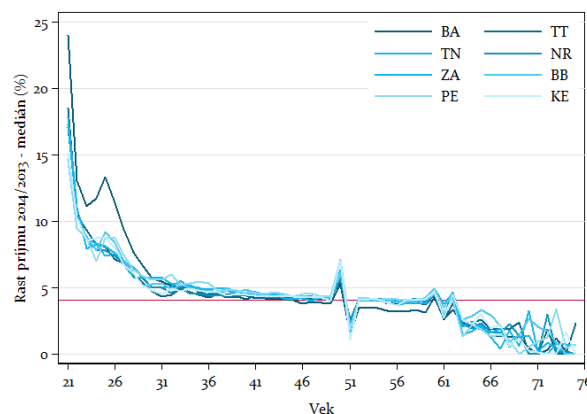
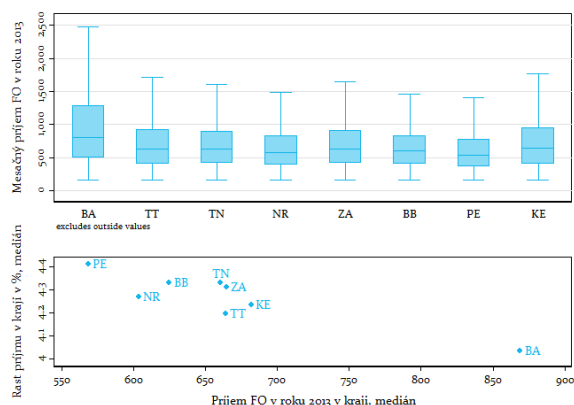

Zdroj: údaje SP, výpočet KRRZ

Príjmy z práce rástli na celom Slovensku

Z regionálneho hľadiska sú najvyššie príjmy, ale aj najväčšie mzdové rozdiely v bratislavskom kraji. Naopak, najnižšia úroveň miezd a pomerne malé mzdové rozdiely sú v prešovskom kraji. Bratislava sa zdá byť výhodná pre mladých, keď príjem osôb vo veku do 30 rokov rastie nad úroveň ostatných krajov⁹, je však nevýhodnejšou pre osoby vo veku nad 50 rokov, ktorým rastie príjem nižším tempom než v ostatných krajoch. Rýchlejší rast príjmu v krajoch s nižšou úrovňou príjmu ako v krajoch s vyšším príjmom v populácii 30 a viac ročných (spodná časť grafu 3) indikuje znižovanie príjmovej nerovnosti medzi kraji pri takto definovanej vzorke.¹⁰

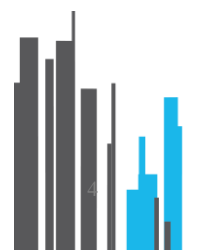
Graf 3: Rast príjmu z regionálneho pohľadu Graf 4: Rast príjmu podľa veku a kraju

Zdroj: údaje SP, výpočet KRRZ

⁹ Najviac príležitostí na zamestnanie sa mladých ľudí popri štúdiu ako i kariérneho rastu je v hlavnom meste.

¹⁰ Ak sú do vzorky zahrnuté aj osoby do 30 rokov, ktorým v bratislavskom kraji vzrástol príjem rýchlejšie ako v ostatných krajoch, pozícia bratislavského kraja sa dostáva na úroveň trnavského a žilinského kraja (relatívne postavenie ostatných krajov sa nemení).

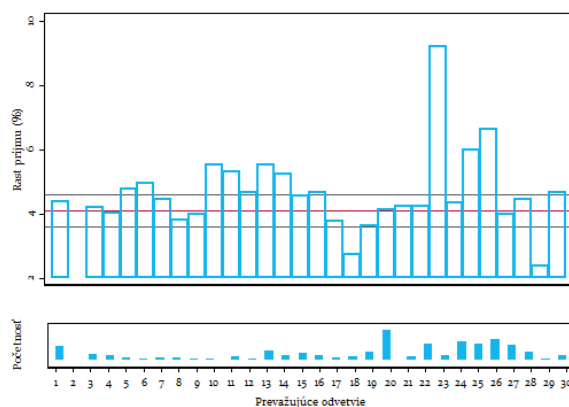

V odvetviach rástol príjem rôznym tempom

Príjmy medziročne vzrástli aj naprieč všetkými odvetviami. Pre väčšinu z odvetví platí, že medziročný rast príjmu sa pohyboval na úrovni rastu priemernej mzdy v ekonomike. Rýchlejší rast príjmu (na osobu) v odvetviach finančné sprostredkovanie, verejná správa a obrana, povinné soc. zabezpečenie, školstvo ako i v niektorých odvetviach priemyslu.¹¹ Naopak, pomalšie rástol príjem v odvetví Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody.

Graf 5: Rast príjmu podľa odvetví

- 1 Poľnohospodárstvo, poľovníctvo a lesníctvo
- 2 Rybolov, chov rýb
- 3 Ťažba nerastných surovín
- 4 Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov
- 5 Výroba textílií a odevov
- 6 Spracúvanie kože a výroba kožených výrobkov
- 7 Spracúvanie dreva a výroba výrobkov z dreva
- 8 Výroba celulózy, papiera ...
- 9 Výroba koksu, rafinovaných ropných produktov ...
- 10 Výroba chemikálií, chemických výrobkov ...
- 11 Výroba výrobkov z gumy a plastov
- 12 Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov
- 13 Výroba kovov a kovových výrobkov
- 14 Výroba strojov a zariadení
- 15 Výroba elektrických a optických zariadení
- 16 Výroba dopravných prostriedkov
- 17 Výroba nábytku
- 18 Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody
- 19 Stavebníctvo
- 20 Veľkoobchod a maloobchod, oprava mot. vozidiel ...
- 21 Hotely a reštaurácie
- 22 Doprava, skladovanie, pošty a telekomunikácií
- 23 Finančné sprostredkovanie

- 24 Nehnuteľnosti, prenájom a obchodné činnosti
- 25 Verejná správa a obrana, povinné soc. zabezpečenie
- 26 Školstvo
- 27 Zdravotníctvo a sociálna pomoc
- 28 Ostatné spoločenské, sociálne a osobné služby
- 29 Činnosti domácností
- 30 Exteritoriálne organizácie a združenia

Zdroj: údaje SP, výpočet KRRZ

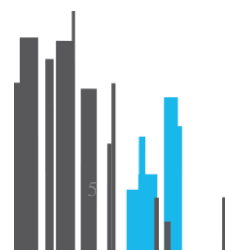
Platy žien sa priblížili ku platom mužov

Priemerný mesačný príjem u žien rástol v mediáne rýchlejšim tempom ako u mužov, a to vo väčšine vekových kategórií ako i pozdĺž príjmovej distribúcie. Vyšší medziročný rast príjmu žien môže byť aj dôsledkom častejších zmien vo veľkosti pracovného úväzku u žien. Príjmová medzera¹² medzi ženami a mužmi medziročne poklesla, a to pre vekové kohorty 33 až 58 rokov, ako aj vo väčšine odvetví¹³.

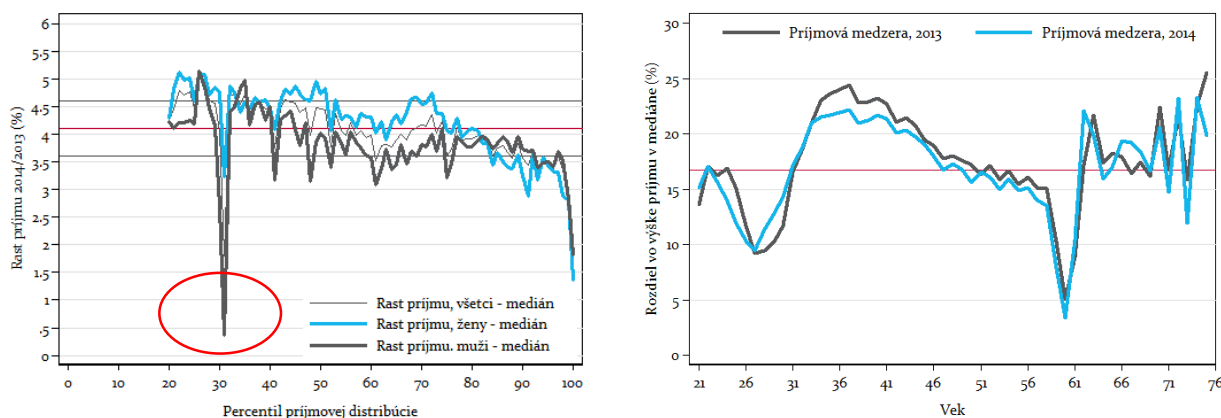
¹¹ V nadväznosti na kolektívne vyjednanie na rok 2014 sa zamestnancom vo verejnej správe zvýšili platy o 16 eur mesačne, pedagogickým a odborným zamestnancom v regionálnom a vysokom školstve sa zvýšili mzdy o 5%.

¹² Príjmová medzera je definovaná ako rozdiel v mediánovom príjme mužov a žien v danom veku, vyjadrený ako percentuálny podiel na mediánovej hodnote príjmu mužov v danom veku.

¹³ Okrem Ťažba nerastných surovín, Výroba koksu, rafinovaných ropných produktov, Výroba chemikálií, chemických výrobkov, Výroba výrobkov z gumy a plastov, Výroba strojov a zariadení, Výroba elektrických a optických zariadení, Výroba dopravných prostriedkov, Výroba nábytku, Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody, Hotely a reštaurácie, Finančné sprostredkovanie.

Graf 6: Rast príjmu mužov a žien

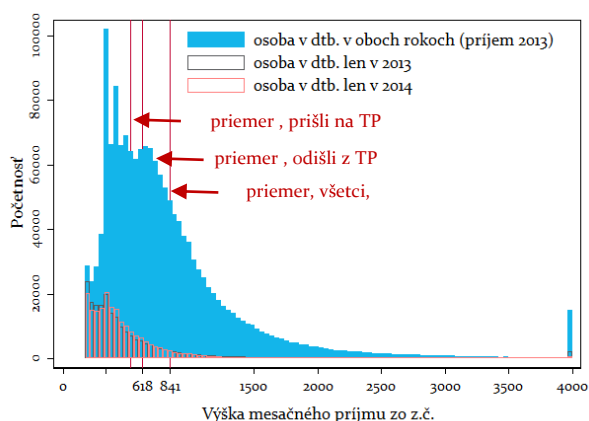

Zdroj: údaje SP, výpočet KRRZ

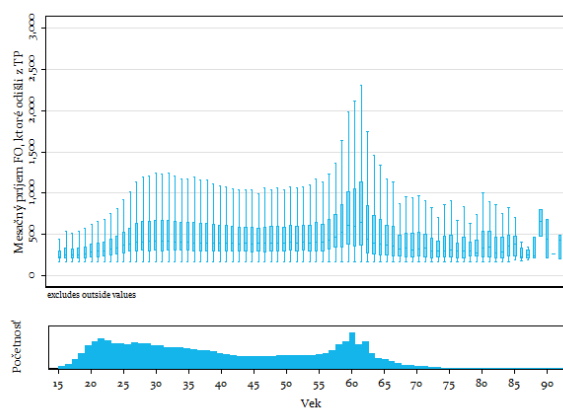
Fluktuácia na trhu práce v roku 2014 bola najmä medzi nízko príjmovými osobami

Mzdová distribúcia osôb, ktoré mali aspoň jeden mesiac príjem z práce len v roku 2013 alebo v roku 2014, je v porovnaní so mzdovou distribúciou osôb s príjmom v oboch rokoch posunutá doľava, s nižšími hodnotami priemeru (o 220 eur v prípade odchádzajúcich, až o 350 eur v prípade prichádzajúcich). Medzi „fluktuantmi“ sú zastúpené tak osoby s príjmom zo zamestnaneckého pracovného pomeru ako aj z dohôd. Početnou skupinou osôb prichádzajúcich a odchádzajúcich z trhu práce sú mladí ľudia. Trh práce vo vysokom počte opúšťajú osoby vo veku odchodu na dôchodok, ktorí prostredníctvom vyplateného odchodného, prípadne aj odstupného, zvyšujú príjem tejto vekovej kategórie.

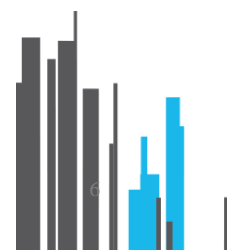
Graf 7: Výška príjmu osôb v roku 2013

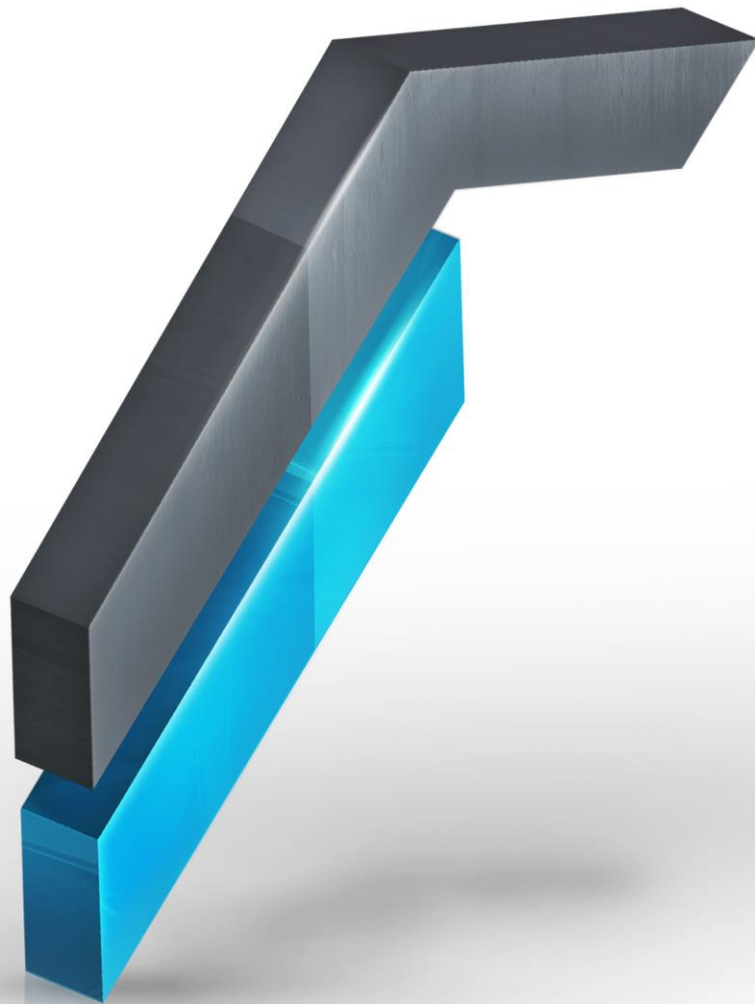

Graf 8: Výška príjmu podľa veku – osoby s príjmom len v roku 2013

Zdroj: údaje SP, výpočet KRRZ

© Kancelária Rady pre rozpočtovú zodpovednosť, 2015

Imricha Karvaša 1
Bratislava 1, 813 25
Slovenská republika

www.rozpoctovarada.sk

*Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autorov a nevyjadrujú oficiálne stanovisko RRZ.
Pri reprodukcii časti textu je potrebné uviesť okrem organizácie aj názov materiálu.
Text neprešiel jazykovou korektúrou.*